

naklada politično življenje narodovim voditeljem, ali pa vodstvu slovenskih strank ali narodni volilci sami nimajo zmožnosti, da bi te talente spoznali in jih dvignili na površje.

Možno je tudi, da so taki možje siloma držani v ozadju, ali pa da se iz katerih koli vzrokov javnega in zlasti političnega življenja nečejo udeleževati.

Odgovora na to ne vemo. Čutimo in vidimo samo, da bo treba prememb. In ker se razmere v dunajskem državnem zboru zasukavajo tako, da utegne prav lahko priti do razpusta poslanske zbornice in do razpisa novih volitev, ker je ta eventualnost, kakor smo izvedeli od jako verodostojne strani, še veliko bližja, kakor bi kdo po pisavi časopisja sodil, zato smo s tem člankom opozorili slovenske stranke in slovensko občinstvo na potrebo, katere ne more nihče utajiti, na potrebo, da se spravi v državni zbor vsaj nekaj odličnih talentov in značajev, vsaj nekaj mož, ki se bodo dvigali nad nivo navadnih poslancev, vsaj nekaj mož širokega političnega obzorja, kateri si bodo kot značaji in kot talenti pridobili več osebnega vpliva in ugleda, kakor ga vživa poprek kak poslanec.

Res, da pri nekaterih družih klubih ni dosti bolje kakor v klubu slovenskih in hrvatskih poslancev, v katerem ima vlada svoje ambasaderje, ki se zovejo „Regierungsruthenen“, ali bolje je vender, kajti faktum je, da ima razmeroma jako velika „Slovanska krščanska narodna zveza“ mej vsemi večjimi klubi v parlamentu še najmanj veljave.

S.

Politični pregled.

Državni zbor. — V petkovi seji poslanske zbornice je prišel na razpravo zakonski načrt o odpravi časniškega kolka. Ta predlog je bil sprejet. S tem je naposled odpravljen davek od pisanja in čitanja časopisov. Ta davek je bil uveden pred sto leti. Vse druge kulturne države so ga že davno odpravile, samo Avstrija in Turčija sta mu ostali zvesti. Debata ni bila posebno zanimiva, dasi so se mej to razpravo nacionalci in antisemitje večkrat do dobra sprejeli in drug drugega prav pošteno opsovali. Zbornica je rešila načrt v drugem in v tretjem branju in vlada ga je tudi že predložila gosposki zbornici tako, da bo zakon lahko s 1. januarjem stopil v veljavo. Za tem so prišli na vrsto razni predlogi nemških strank, naj se obtoži bivše Thunovo ministrstvo radi porabe § 14. Te razprave bodo zopet nekaj tednov trajale, ako se vmes kaj ne primeri.

— **Čehi in vlada.** — Izgredi na Češkem in na Moravske so ponehali, ker je vlada navlekla toliko orožništva in vojaštva v dotične kraje, da se Čehi ne morejo ganiti. Paž pa so Čehi na druge načine začeli demonstrirati. Te dni so imeli člani okrajnih zastopstev in župani demonstrativne shode in so zahtevali, naj češki poslanci nadaljujejo odločno opozicijo. To je le izraz ljudske volje, če bi češki poslanci odnehali, bi jih ljudstvo hitro odstranilo.

Kvota. — Kvotni odseki avstrijski in ogerski sta že več dni razpravljale na Dunaju, kako naj se uredi kvotni prinos za avstrijsko in ogersko stran. Avstrijski odsek je predlagal do zdaj 62 za Avstrijo in 38% za Ogersko, madjarski

odsek pa pravi, da ne more privoliti niti v 35 od ogerske strani, vsled tega so se pogajanja pretrgala na Dunaju in se nadaljevala v Budimpešti. Toliko v jednom kolikor v drugem mestu so ali na dnevnem redu banketi kar kaže, da so gospodje vedno dobre volje. Vkljub temu pa so se kvotna pogajanja med avstrijsko in ogersko deputacijo razbila. Dotiralo se je do neznatne difference in sicer je avstrijska deputacija ogerski prišla tako blizu pod nos, da jej je predlagala $34\frac{3}{8}$ plačevanja od strani Ogerske, med tem ko so Madjari hoteli plačevati le $34\frac{2}{8}$, ker pa nenasitna ogerska deputacija se ni hotela pokoriti predlogu avstrijske deputacije, so se pogajanja med obema razbila, in se razšli člani istih. V Budimpešti je cesar poklical v avdijenco vit. Jaworskega, ki je predsednik izvrševalnega odbora desnice v avstr. drž. zboru in pa posl. dr. Kathreina, ki je vodja nemške katoliške stranke. Zatrjuje, da je skušal nanja uplivati, naj bi avstrijska kvotna deputacija odnehala Madjarom. Poljaki so se pač udali ne pa tudi Kathrein. V torek sta imela pododseka zopet sejo v Budimpešti in tu se je določila ogerska kvota na $34\frac{4}{10}$ tako, da je kvotno vprašanje rešeno.

Ogerska. — Madjari znajo demonstrirati. Da bi prisilili Cislitvansko k odnehanju glede kvote na korist Madjarom, podpirajo zdaj dan na dan demonstracijo Bellov položaj je vsled tega postal jako težaven in zato upa opozicija, da morda celo opstoji, ako v parlamentu dobi večine za zvišanje kvote. Stari Tisza je aranžer cele te vojske.

Nemški cesar v Anglijo. — V soboto odplul je cesar Viljem s soprogo in otroci na svoje že dolgo napovedano potovanje v Anglijo k svoji stari materi, kraljici Viktorji in k njenemu sinu, princu Waleskemu. Potovanje po morju bo trajalo 35 ur. Cesar ostane v Windsorju pri kraljici pet dni. Nemški listi zatrjujejo vedno znova, da ta poset nima političnih tendenc, nego je le rodbinskega značaja. Ker pa spremlja cesarja grof Bülow, sedanji najduhovitejši in najinicijativnejši nemški politik, bode imel poset vsekakor tudi nekaj političnega na sebi, kar je vspricho dogodkov v Južni Afriki in v pričo odstopa Samoe Nemčiji naravno.

Transvaal. — Kakor vse kaže, niso Angleži nikdar mislili, da bi se Buri znali na tak način zoper nje postaviti, sicer ne bi se bili z vojno tako prenaglili, dočim jih daljava za prevoz vojakov silno deli od bojišča, a v svojih afrikanskih kolonijah niso imeli zadostno število vojakov niti za primerno obrambo mest. Vsled tega so prišli v položaj, kakšen je zdaj oni posadk v Ladysmithu, Kimborleyu in Mafekingju. Zadnja poročila, tudi angleška že poročajo, da so vsa tri mesta utrjena in bode sledilo najbrže predaja vseh teh treh mest. Pač zadnja poročila javljajo, da je Ladysmith že v boerskih rokah. Angleška poročila sicer javljajo, da so angleži okoli Ladysmitha in v obče v Natalu tu pa tam boerske čete pobili, osobito se radi bahajo s svojimi granatami in oklopljenimi vlakovi, kateri da pokončavajo burške čete, a vsem tem poročilom je malo verjeti. General Buller se je nekam podal v deželo in ne da bi se zvedelo o njegovih korakih. Mnoge boerske čete varujejo mejo Transvaala tudi nasprotni portugalskemu posestvu okoli Delagoa zaliva, ker se boje, da bi Angleži mogli preko portugalskega posestva prodreti v Transvaal in po kratki poti prispeti v Pretorijo, glavno mesto Transvaala. V obče se Buri dobro drže nasproti svojemu mnogomočnejšemu sovražniku, seveda to ne bo več dolgo trajalo, zakaj Angleška spravi zadostno vojsko na noge da jih ukroti.

Francija. — Razprava proti osebam, ki so zapletene v konšpiracijo proti današnjem republikanskim vladanju v Franciji še zmiraj traja in razburja vse francoske stranke. Tudi v parlamentu se je o tem govorilo v tem tednu ter jih je padlo z vsake strani jako verskih. Posebno se je moral zagovarjati vojni minister, kateri je vsled teh konšpiracij in

vsled Dreyfusove stvari premestil več vrhovnih poveljnikov vojske, nekatere njih je tudi odstavil. Vsled tega se je moral zagovarjati parkrat pred zbornico in opravičeval svoj nastop proti generalom s tem, da so se isti pečali v reči, ki niso padale v njihov delokrog in da jih je moral zavoljo discipline premestiti. Sedanja francoska vlada je postavila pred zbornico tudi vprašanje zaupanja. Zbornica se je z 100 glasov večine izrekla, da zaupa vladi. To pa je le previdna pobeda, ker se jutri lahko zgodi, da ista vlada v kakem prašanju ostane v manjšini.

Srbija. — Nikola Pasić, ki je pri obravnavi proti radikalcem tako žalostno vlogo igral, da je prišel ob ves svoj ugled in upliv, je zdaj zapustil Srbijo in se preselil v Cerkevico pri Reki, kjer pa misli samo nekaj časa ostati. Kakor se čuje, bodo obsojeni radikaleci v kratkem pomiloščeni, če jih Milan ne bo dal mej tem skrivaj odpeljati.

Obrtnija.

Rokodelstvo in motor.

Tudi tam, koder je rokodelcem omogočeno, da izvršujejo svojo obrt kakor hočejo, kjer se jim ni treba ozirati niti na hišnega posestnika, niti na različne sosede, kjer ima obširne in cenene delavnice na razpolaganje, tudi tam se bo veliko rajše odločil za električni motor, kakor za kak drugi motor in sicer radi prednosti, ki smo jih zgoraj označili in ki jih ima električni motor pred vsemi drugimi.

Za rokodelca, ki ni vezan na odjemalce v gotovem okrožju nego ki svojo delavnico lahko vsak čas premesti in kamor hoče, je električni motor še posebno zaradi tega pripraven, ker ga lahko premesti, kadar hoče in kamor ga hoče.

Tehnične težave, katere so dosihdob bile pravi vzrok, da se poraba motorične sile v malem obrtništvu specijelno v rokodelstvu, kar ni mogla udomačiti in to vzlic vsemu prizadevanju trgovinskega ministrstva, so popolnoma odstranjene, kajti električni motor je tako preprost aparat, da si preprostejšega v resnici ni misliti.

Ali za rešitev problema, kako udomačiti rabo motorične sile v rokodelstvu, je velikega pomena tudi finančijelna stran. Rokodelstvo ima navadno le jako malo kapitala na razpolaganje, največkrat pa prav nič in za to je za vsacega rokodelca najvažnejše vprašanje, kako bo motor plačal, kajti brez denarja, brez žrtev, se sploh ne more okorististi tega izuma. Trgovinsko ministrstvo je sicer v svojo akcijo sprejelo tudi določbo, da daje več obrtnikom skupaj motorje, ali to je združeno s takimi težavami ali ovirami, da se le malokje da izvršiti, gotovo le tam, kjer je že rokodelstvo na višji stopinji kakor pri nas. Tudi glede cene je električni motor izpodbil vsako konkurenco. Električni motor je desetkrat manjši, kakor vsak drugi, električni motor je stokrat preprostejši kakor vsak drugi in naravno je, da je tudi cenejši kakor vsak

drugi. Tudi v tem oziru je potrebi malih obrtnikov z električnim motorjem najbolj vstreženo in ni dvoma, da bi bilo prav mnogo električnih motorjev v rabi, ako bi rokodelci le imeli sredstev, da jih nabavijo.

Končno nam je izpregovoriti še o obratnih stroških katere ima rokodellec, ako nabavi električni motor. Ne bomo se spuščali v preračunavanje, koliko stroškov povzroči petrolejski, koliko bencinski, koliko parni motor, ker bi tako primerjanje bilo brez pomena v očigled dejstvu, da je konkurenca družih motorjev z električnim motorjem nemogoča in zlasti v Ljubljani popolnoma izključna. Sicer pa se je pri taci proračunih in njih primerjanju ozirati na toliko faktorjev, da nam tudi prostor ne dopušča, baviti se s to zadevo. Glede električnega motorja se lahko reče, da bi motor, ki ima jedno konjsko silo in ki se rabi 300 dni na leto, vsak dan 9 ur, povzročil po 30 gld. na mesec troškov. Pri mnogih obrtovanjih se motor ne rabi neprestano, nego počiva isti večkrat, tako, da se elektrike veliko manj konsumira in so vsled tega tudi stroški manjši. Povprek se lahko računi, da bi stroški za električno silo ne presegali svote 200 gld. na leto. Ako bi se moč električnega motorja hotelo nadomestiti s človeško silo, bi bili stroški na leto vsaj trikrat večji.

Vzlic vsem tem vsestranskim prednostim električnih motorjev pa se jih rokodelci prav tako malo poslužujejo kakor družih, jim ponujanih motorjev. To se opazuje tudi v tistih mestih, koder je rokodelstvo vedno cvetelo in koder se je nejizdatneše povspeševalo in podpiralo. Poglejmo samo v Berolin. Tam je toliko elektrarn in je konkurenca tako velika, da se dobi električna sila po najnižji ceni, ker so tam vse razmere uspevanju elektrarn jako ugodne. A kdo izmej obrtništva so poslužuje tam elektrike. Največ tiskar. L. 1898 je bilo v berolinskih tiskarnah 398 električnih motorjev s 1393 konjskimi silami v rabi tako, da se je povprek rabili motorji s $3\frac{1}{2}$ konjske sile. Kaj dokazuje to? Da so električne motorje rabili pred vsemi le večje tiskarne, ne pa manjše.

Za tiskarnami so rabili električne motorje največ v mehaničnih delavnicah in je bilo mej 1350 elek. motorji 1095 taci, ki so bili po 3 konjske sile močni, kar kaže da ti motorji niso služili malim obrtnikom.

Isto razmnrje je tudi drugod. Tako je na Dunaju 700 električnih motorjev v rabi. Od teh jih je 163 v tiskarnah, 123 v mehaničnih delavnicah, pri malih obrtnikih pa nobene. Istotako je v Ljubljani.

Vse prizadevanje udomačiti električne motorje je bilo torej doslej brez vspeha. Kaj je pravi vzrok in kako je temu v okom priti, o tem mislim v drugi priliki govoriti.